

ЗМІСТ І СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ "ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ" ТА ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Мета роботи – з'ясування змісту і стану законодавчого закріплення правової категорії "фінансові ресурси" та її елементів в Україні. Методологія дослідження – загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема, системно-структурний, діалектичний, формально-логічний, порівняльно-правовий методи. Надано характеристику змісту та форм фінансових ресурсів. З'ясовано, що категорія "фінансові ресурси" є базовим критерієм відмежування фондів коштів від інших видів ресурсних фондів (майнових, інформаційних, природних, трудових тощо), коштом яких досягається певна мета, а їхня вартість визначається у грошовій формі (як у національній, так і в іноземній валюті). Розмежовано поняття "фонди коштів" і "фінансові ресурси", з'ясовано, що відповідний правовий режим фонду коштів обумовлює правові межі використання фінансових ресурсів, які є змістовним, сутнісним наповненням таких фондів.

Основним складовим елементом фінансових ресурсів слід визнавати фінансові активи – кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів. Наголошено, що "кошти" є основним видом фінансових активів, правовою категорією, визначення поняття якої, з огляду на відмінності тлумачення в різних законах, потребує вдосконалення. Зазначено, що поняття "фінансові ресурси" та "фінансові активи" співвідносяться як загальне та часткове, оскільки, по-перше, до фінансових активів законодавцем не віднесено такі ресурси, як банківські метали та дорогоцінне каміння, і, по-друге, до фінансових ресурсів ми відносимо і такі ресурси, вартість яких визначається у валюті (у грошовій формі), які можуть бути закріплені власником на майновому праві за утвореною ним організацією або передані в довірче управління іншому уповноваженому суб'єкту. У результаті аналізу до фінансових ресурсів пропонується відносити валютні цінності, щодо змісту та видів яких у законодавстві також відсутня єдина позиція (міститься вузьке розуміння в Законі України "Про валюту та валютні операції", доповнене у Митному кодексі України, та широкі – у Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність". Відмічено, що до фінансових ресурсів з огляду на реалії розвитку економічних відносин запропоновано відносити віртуальні активи. Важливою тенденцією є і те, що правовий режим фонду, до якого мобілізуються фінансові ресурси, законодавець "переносить" на самі фінансові ресурси, що приводить до закріплення таких фінансово-правових понять: "публічні кошти", "бюджетні кошти". Наголошено, що нині перед фінансово-правовою наукою та законодавцем постає питання про допустимість визнання окремих видів фінансових ресурсів такими, на які може поширюватися правовий режим "публічних фінансових ресурсів".

Ключові слова: фінансові ресурси, фінансові активи, кошти, грошові кошти, публічні кошти, валютні цінності, віртуальні активи.

ВСТУП

Термін "ресурси" походить від французького "ressource", що означає – допоміжний засіб, тобто щось таке, що може бути використане з певного джерела (запаси, кошти, матеріали тощо) на певні цілі [1]. Економічна категорія "ресурси", як зазначає М. М. Александрова, має ряд основних особливостей: 1) потреба в ресурсах пов'язана з процесом суспільного виробництва та створення споживчої вартості; 2) структура ресурсів динамічна й залежить від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин; 3) використання будь-якого виду ресурсів передбачає їхню вартісне відтворення (ресурси з матеріально-уречевленої форми переходять у вартісну або фінансову) [2, с. 435].

В економічній теорії ресурси прийнято поділяти на чотири групи: природні, матеріальні, трудові, фінанси [3]. У сучасний період до вказаного переліку відносять і немайнові ресурси – інформаційні, зокрема інтелектуальні (об'єкти інтелектуальної власності), які як активи набувають усе більшої ваги та цінності, що проявляється, зокрема у вартості цінних паперів, інших фінансових активів господарюючого суб'єкта. У ст. 47 Господарського кодексу України йдеться про такі види ресурсів: матеріально-технічні, фінансові, трудові, інформаційні, природні та інші [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих проявів правової категорії "фінансові ресурси" здійснюється представниками і економічної, і правової науки, зокрема такими вченими: М. Александрова, О. Близнюк, О. Василик, Л. Воронова, Н. Греовський, Я. Дропа, А. Іванова, І. Зятковський, Л. Лачкова, Л. Лахтіонова, М. Петрик, О. Полінкевич, Л. Савченко та ін. Метою ж цієї статті є визначення змі-

сту і стану законодавчого закріплення правової категорії "фінансові ресурси" та її елементів.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Зміст і форма фінансових ресурсів. Дослідники переважно зміст правової категорії "фінансові ресурси" визначають як матеріальні носії фінансових відносин, що дає змогу виділити фінанси із сукупності інших економічних категорій, бо жодна з них не характеризується таким матеріальним носієм [3]. Саме термін "фінансові ресурси" вживається для визначення поняття "бюджет" у п. 1 ч. 1 ст. 2 БК України, під яким розуміється "план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду".

Сьогодні існують різні підходи до характеристики поняття "фінансові ресурси":

1) одні вчені, представники фондової теорії, ототожнюють поняття "грошовий фонд" і "фінансові ресурси", якими визначають "грошові фонди, створені у процесі розподілу, перерозподілу і використання валового внутрішнього продукту країни" [5, с. 821]. Таке ототожнення приводить до вживання такого досить поширеного вислову, як "рух фондів коштів", незважаючи на те, що фонд є статичним явищем, ланкою фінансової системи, до якої надходять кошти, що використовуються за цільовим призначенням, тобто свого роду "порталом", банківським рахунком, сховищем тощо, крізь який відбувається рух фінансових ресурсів;

2) друга група вчених (представники безфондової теорії) розглядають категорію "фінансові ресурси":

а) як об'єкт майнових прав, зокрема як "сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання, характеризують фінансовий стан економіки і водночас є джерелом її розвитку" [6, с. 395];

б) як сукупності об'єктів матеріального світу, тобто здійснюють аналіз їхньої правової сутності у фінансових відносинах, зокрема О. Д. Василик і К. В. Павлюк визнають "фінансовими ресурсами" "грошові накопичення та доходи, що створюються у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб" [7, с. 17]. Схожої думки притримуються О. П. Близнюк, Л. І. Лачкова, В. І. Оспіщев, які дають розширене визначення сутності фінансових ресурсів, як "сукупності коштів, які перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання, характеризують фінансовий стан економіки і водночас є джерелом їхнього розвитку, формуються за рахунок різних видів грошових доходів, надходжень, відрахувань, а використовуються на розширене відтворення, матеріальне стимулювання, задоволення соціальних та інших потреб суспільства" [8, с. 12];

в) як цінності, відмежовані від інших видів ресурсів, зокрема О. М. Полінкевич та А. Л. Іванова "фінансові ресурси" визначають як сукупність грошових коштів у фондовій та нефондовій формах, які формуються під впливом основного, гуманного капіталу й інформації [3]. Причому Л. А. Лахтіонова визначає "фінансові ресурси" як грошові кошти у формі грошових фондів (статутний фонд, фонд оплати праці, резервний фонд) та у нефондовій формі (використання грошових коштів для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими компаніями тощо) [9, с. 16]. Проте у процесі виконання господарюючим суб'єктом зобов'язань перед бюджетами чи позабюджетними фондами відбувається рух фінансових ресурсів із приватних до публічних фондів коштів, а тому характеристика фінансових ресурсів, як таких, що перебувають у безфондовій формі недостатньо обґрунтована. Так, під час руху такі фінансові ресурси тимчасово перебувають у розпорядженні банківської фінансової установи, але за призначенням вони рухаються з одного фонду в інший;

г) як вартісне вираження майна власника, зокрема Я. Б. Дропа фінансові ресурси національної економіки визначає як "вартісне вираження джерел формування майна (активів) держави, суб'єктів господарювання та домашніх господарств, що мають фондочий і нефондовий характер, формуються у процесі розподілу та перерозподілу ВВП і національного багатства, використовуються для задоволення потреб виробництва та соціально-економічного розвитку суспільства" [10, с. 3].

Таким чином, слід розмежовувати поняття "фонди коштів" та "фінансові ресурси", як форму, на яку поширюється відповідний правовий режим, і змістовне, сутнісне її наповнення.

Так, Н. В. Гаретовський переконаний, що до фінансових ресурсів слід відносити: 1) усі грошові кошти, які наявні в розпорядженні держави та підприємств за певний період, мобілізовані до грошових фондів; 2) кредитні ресурси; 3) резерви грошових коштів [11, с. 27–28].

До критеріїв, яким повинні відповідати ресурси, для віднесення їх до фінансових, належать: 1) джерело створення фінансових ресурсів (розподіл і перерозподіл ВВП); 2) форма виявлення фінансових ресурсів (зо-

середження у приватних чи публічних фондах коштів); 3) цільове призначення фінансових ресурсів (забезпечення безперервності розширеного відтворення (у сфері приватних фінансів) і задоволення інших суспільних потреб, досягнення загального суспільного інтересу – публічного фінансового інтересу (у сфері публічних фінансів).

Фінансові ресурси, формою виявлення і накопичування яких є фонди грошових коштів, на думку М. Александрової, мають такі характерні ознаки:

– фінансові ресурси як у статичному плані, так і під час руху завжди виражають відношення власності, тобто вони належать державі, Автономній Республіці Крим, відповідній територіальній громаді чи державним, комунальним підприємствам, іншим організаціям, що мають загальносуспільне значення, громадським формуванням чи приватному сектору економіки або населенню;

– фінансові ресурси завжди мають певне джерело створення і певне цільове призначення;

– формування й використання фінансових ресурсів завжди має свій правовий режим (публічно-правовий чи приватно-правовий) і "регламентується законодавчими та нормативними актами" [2, с. 435].

Правове закріплення понять, що пов'язані з категорією "фінансові ресурси". Слід зазначити, що термін "фінансові ресурси" в законодавстві не визначено, проте у ст. 7 Закону України від 10 вересня 1991 р. № 1540-XII протиставляються такі об'єкти власності України – "майнові комплекси" та "фінансові ресурси" [12].

Однак, закріплення отримав термін "валютні цінності", який часто застосовують як тотожний першому. У ст. 193 ЦК України визначено, що види майна, які вважаються валютними цінностями, та порядок учинення правочинів із ними встановлюються законом [13]. Якщо у ст. 1 Закону України "Про валюту та валютні операції" від 21 червня 2018 р. № 2473-VIII валютні цінності визначено як "національна валюта (гривня), іноземна валюта та банківські метали" [14], то в ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України [15] крім зазначених фінансових ресурсів до валютних цінностей також віднесено "платіжні документи та цінні папери (акції, облигації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах". Окрім вищезазначеного, в абз. 3 ст. 1 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" [16] до валютних цінностей (валютних коштів) віднесено також "дорогоцінні камені". До фондів, об'єктом мобілізації до яких є фінансові ресурси, відмінні від грошових коштів (національної та іноземної валюти), слід віднести, наприклад, Державний фонд дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України, функціонування якого передбачено у ст. 1 Закону України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними" [17] та у ст. 245 Митного кодексу України [15]. Так, Державний фонд дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України – уся сукупність дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, які перебувають у державній власності та відповідно до законодавства зараховані до нього і призначені для забезпечення державних виробничих, наукових, соціально-культурних та інших потреб, що фінансуються з державного бюджету [17; 18].

Натомість у Законі України "Про фінансові послуги та ринок фінансових послуг" установлено правові засади здійснення суб'єктами надання фінансових послуг операцій із валютними цінностями та закріплено поняття "фінансові активи" як "кошти, цінні папери, боргові

зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів" [19]. Відповідно поняття "фінансові ресурси" та "фінансові активи" ми співвідносимо як загальне та часткове, оскільки, по-перше, до фінансових активів не віднесено такі ресурси, як банківські метали та дорогоцінне каміння, і, по-друге, до фінансових ресурсів ми відносимо і такі ресурси, вартість яких визначається у валюті (у грошовій формі), які можуть бути закріплені власником на майновому праві за утвореною ним організацією або передані в довірче управління іншому уповноваженому суб'єкту.

Отже, вважаємо, що саме категорія "фінансові ресурси" є базовим критерієм відмежування фондів коштів від інших видів ресурсних фондів (майнових, інформаційних, природних, трудових тощо), коштом яких досягається певна мета, а їхня вартість визначається у грошовій формі (як у національній, так і в іноземній валюті). Її основною складовою їх є фінансові активи, серед яких саме кошти відіграють визначальну роль.

Законодавче визначення поняття "кошти" ("грошові кошти"). Поняття "*кошти*" в академічному тлумачному словнику тлумачиться як "гроші, капітал, матеріальні цінності" [21]. Відповідно до ч. 5 ст. 139 ГК України "коштами у складі майна суб'єктів господарювання є гроші у національній та іноземній валюті, призначені для здійснення товарних відносин цих суб'єктів з іншими суб'єктами, а також фінансових відносин відповідно до законодавства" [4].

Коли йдеться про кошти публічний фондів коштів, то ознака публічності – правового режиму використання його коштів – "переходить" на такі кошти. Так, у Законі України "Про відкритість використання публічних коштів" від 11 лютого 2015 р. поняття "*публічні кошти*" визначено як "кошти державного бюджету (крім таємних витратів), бюджету Автономної Республіки Крим і місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Національного банку України, державних банків, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також кошти суб'єктів господарювання державної і комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності" [20].

У ст. 192 ЦК України, яка має назву "*Гроші (грошові кошти)*", встановлено, що законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України – гривня, а іноземна валюта може використовуватися в Україні у випадках і в порядку, установлених законом. Гривня як грошова одиниця України (гривня) є єдиним законним платіжним засобом в Україні, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів і розрахунків [13].

Грошові кошти у ст. 326 ЦК України віднесені до виду майна [13]. Слід зазначити, що довкола такого твердження тривають палкі дискусії.

У свою чергу, у ст. 3 Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" визначено термін "кошти", де зазначено, що вони "існують у готівковій формі (формі грошових знаків, які випускаються у формі банкнот і монет, що мають зазначену на них номінальну вартість) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках)" [22].

Законодавець до грошових коштів у ч. 4 ст. 14 ГК України відносить також готівку, чеки, рівно з використанням інших форм розрахунків і платіжних карток на території України [4]. Тим самим відбувається невідповідне розширення поняття грошових коштів, оскільки відбувається змішання платіжних інструментів (пла-

тіжні картки, форми розрахунків), грошових та зобов'язального характеру фінансових ресурсів (цінних паперів).

М. І. Петрик зазначає, що ототожнюючи фінансові ресурси з грошми, значно звужують поняття "фінансових ресурсів", а "відмінність категорії "фінансові ресурси" від категорії "гроші" полягає в тому, що "фінансові ресурси" опосередковують фінансові відносини, які виникають у процесі розподілу продукту, виробленого суб'єктами господарювання" [23].

Але неправильним є і твердження, що фінансові ресурси є лише грошовими, оскільки вони мають грошовий вираз (оцінюються у грошовому значенні), оскільки вони можуть мати форму грошових коштів та іншу форму – банківських металів, дорогоцінного каміння, цінних паперів. Окрім цього, за критерієм використання фінансові ресурси поділяють на:

- матеріалізовані фінансові ресурси (вкладені в основні засоби, запаси, виробництво, готову продукцію тощо);
- грошові фінансові ресурси (грошові кошти та їхні еквіваленти) [24].

Зважаючи на це, Я. Б. Дропа запропонував таке визначення поняття "*фінансові ресурси національної економіки*" – "це вартісне вираження джерел формування майна (активів) держави, суб'єктів господарювання та домашніх господарств, що мають фондний і нефондний характер, формуються у процесі розподілу та перерозподілу ВВП і національного багатства, використовуються для задоволення потреб виробництва та соціально-економічного розвитку суспільства. Фінансові ресурси мають грошову форму вираження" [25, с. 45].

До прикладу, відповідно до ст. 46 Закону України "Про Національний банк України" "для забезпечення внутрішньої і зовнішньої стабільності грошової одиниці України Національний банк має золотовалютний резерв, що складається з таких активів: 1) монетарне золото; 2) спеціальні права запозичення; 3) резервна позиція в МВФ; 4) іноземна валюта у вигляді банкнот і монет або кошти на рахунках за кордоном; 5) цінні папери (крім акцій), що оплачуються в іноземній валюті; 6) будь-які інші визнані в міжнародному порядку резервні активи за умови забезпечення їхньої надійності та ліквідності" [26].

Окрім цього окремим видом фінансових ресурсів може виступати "*віртуальний актив*" – цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей, поняття якого закріплене в п. 13 ч. 1 ст. 1 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" від 6 грудня 2019 р. № 361-IX. Щоб об'єкт вважався віртуальним активом, він має відповідати трьом критеріям: наявність вартості (value), можливість до обігу в цифровому форматі (transferability) та можливість до його обміну на інші об'єкти цивільного права (payment or investment purpose). Слід зазначити, що законопроект "Про віртуальні активи" (номер реєстрації 3637 від 11.06.2020), прийнятий парламентом 08.09.2021 р. містить таке визначення: "віртуальний актив – сукупність даних в електронній формі, яка має вартість та існує в системі обігу віртуальних активів. Віртуальний актив може бути як самостійним об'єктом цивільного обороту, так і посвідчувати майнові або немайнові права, зокрема, права вимоги на інші об'єкти цивільних прав". Те, що віртуальний актив може посвідчувати майнові або немайнові права та бути об'єктом цивільного обороту, а також може бути зокрема засобом обміну чи переказу, дає нам можливість віднести

його до окремої категорії фінансових ресурсів. Так, у ч. 7 ст. 4 законопроекту закріплено, що "віртуальний актив, який забезпечений правами власників пайових, боргових, іпотечних, деривативних цінних паперів, деривативних фінансових інструментів, інструментів грошового ринку, є фінансовим віртуальним активом".

ВИСНОВКИ

Саме категорія "фінансові ресурси" є базовим критерієм відмежування фондів коштів від інших видів ресурсних фондів (майнових, інформаційних, природних, трудових тощо), коштом яких досягається певна мета, а їхня вартість визначається у грошовій формі (як у національній, так і в іноземній валюті). Слід також розмежовувати поняття "фонди коштів" і "фінансові ресурси", як форму, на яку поширюється відповідний правовий режим, і змістовне, сутнісне її наповнення.

Основним складовим елементом фінансових ресурсів потрібно визнавати фінансові активи – кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів. Саме "кошти" є основним видом фінансових активів, правовою категорією, визначення поняття якої, з огляду на відмінності тлумачення в різних законах, потребує вдосконалення. Поняття "фінансові ресурси" та "фінансові активи" співвідносяться як загальне та часткове, оскільки, по-перше, до фінансових активів законодавцем не віднесено такі ресурси, як банківські метали та дорогоцінне каміння, і, по-друге, до фінансових ресурсів ми відносимо і такі ресурси, вартість яких визначається у валюті (у грошовій формі), які можуть бути закріплені власником на майновому праві за утворенню ним організацію або передані в довірче управління іншому уповноваженому суб'єкту. Аналогічно до фінансових ресурсів належать валютні цінності, щодо змісту та видів яких у законодавстві також відсутня єдина позиція (міститься вузьке розуміння в Законі України "Про валюту та валютні операції", доповнене у Митному кодексі України та широке – у Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність". Також до фінансових ресурсів з огляду на релії розвитку економічних відносин слід відносити віртуальні активи. Важливою тенденцією є і те, що правовий режим фонду, до якого мобілізуються фінансові ресурси, законодавець "переносить" на самі фінансово-правових понять як "публічні кошти", "бюджетні кошти". Відповідно, на сьогодні перед фінансово-правовою наукою та законодавцем постає питання про допустимість визнання окремих видів фінансових ресурсів такими, на які може поширюватися правовий режим "публічних фінансових ресурсів".

Список використаних джерел.

1. Зятковський І.В. Теоретичні засади фінансів підприємств. *Фінанси України*. 2000. № 4. С. 21-29.
2. Александрова М.М. Фінансові ресурси, підходи до розуміння та визначення. *Вісник ЖДТУ*. 2007. № 1 (39). С. 434-438.
3. Полінкевич О.М., Іванова А.Л. Суть та роль фінансових ресурсів підприємств у новій економіці. *Економічний форум*. 2015. № 2. С. 308-313. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_2_50
4. Господарський кодекс України 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Відп. ред. С. В. Мочерний. Том 3. Київ: *Академія*, 2002. 952 с.
6. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Львів: *Центр Європи*, 1997. 576 с.
7. Василюк О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: підручн. К.: *Центр навчальної літератури*, 2003. 234 с., С.17.
8. Близнак О. П., Лачкова Л. І., Оспішев В. І. та ін. Фінанси: Навчальний посібник; за ред. В. І. Оспішева. К.: *Знання*, 2006. 415 с.
9. Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. Київ: *КНЕУ*, 2001. 387 с.
10. Дропа Я.Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України. Дис. Д.ю.н. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. *Львівський національний університет імені Івана Франка*, Львів, 2017. 278 с.

11. Гаретовский Н. В. Финансы в системе производственных отношений социалистического общества. *Финансы СССР*. 1983. № 11. С. 20-30.

12. Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України: Закон України від 10 вересня 1991 року № 1540-XII

13. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

14. Про валюту та валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

15. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

16. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

17. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18 листопада 1997 року № 637/97-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/637/97-вр>;

18. Про порядок формування та зберігання Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 387. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/387-98-п#Text>

19. Про фінансові послуги та ринок фінансових послуг: Законі України 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

20. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11 лютого 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>

21. Словник української мови: в 11 томах. Том 4: І-М / ред. тому: А. А. Бурячок, П. П. Доценко, 1973.

22. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2346-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

23. Петрик М.І. Економічна суть і призначення фінансових ресурсів у забезпеченні господарської діяльності суб'єкта господарювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіонів*. 2008. Вип. 4. URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-rozvytku-ekonomiky-regionu/2008_4_1/35.pdf

24. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 3-те вид., випр. та доп. К.: *Т-во "Знання"*, КОО, 2000.

25. Дропа Я.Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України. Дис. д.е.н. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 2017. 541 с. URL: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/dis_dropa.pdf

26. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

27. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закону України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

28. Проект Закону "Про віртуальні активи" (номер реєстрації 3637 від 11.06.2020). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3637&skl=10

References.

1. Zyatkovsky IV (2000) Teoretychni zasady finansiv pidpryyemstv. (Theoretical principles of enterprise finance). *Finansy Ukrainy (Finance of Ukraine)*. 2000. № 4. S. 21-29.
2. Aleksandrova M.M. (2007) Finansovi resursy, pidkhody do rozumynnya ta vyznachennya (Financial resources, approaches to understanding and definition). *Visnyk ZHDTU (Bulletin of ZhSTU)*. 2007. № 1 (39). Pp. 434-438.
3. Polinkevich OM, Ivanova A.L. (2015) Sut' ta rol' finansovykh resursiv pidpryyemstv u noviy ekonomitsi (The essence and role of financial resources of enterprises in the new economy). *Ekonomichnyy forum (Economic forum)*. 2015. № 2. pp. 308-313. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_2_50
4. Hospodars'kyu kodeks Ukrainy (Commercial Code of Ukraine) January 16, 2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Ekonomichna entsyklopediya: U tr'okh tomakh (Economic Encyclopedia: In three volumes). Resp. ed. SV Mocherny). Volume 3. Kyiv: *Akademiya (Academy)*, 2002. 952 p.
6. Zagorodniy A.G., Voznyuk G.L., Smovzhenko T.S. (1997) *Finansovyiy slovnyk. (Financial Dictionary)*. Lviv: Center of Europe, 1997. 576 p.
7. Vasilik O.D., Pavlyuk K.V. *Derzhavni finansy Ukrainy: pidruchn. (Public Finance of Ukraine: textbook)*. Kyiv: Center for Educational Literature, 2003. 234 p., С.17.
8. Bliznyuk O.P., Lachkova L.I., Ospishchev V.I. and others. (2006) *Finansy: Navchal'nyiy posibnyk; za red. V. I. Ospishcheva (Finance: Textbook; for order. V.I. Ospishchev)*. Kyiv : Knowledge, 2006. 415 p.
9. Lakhitioнова L. (2001) *Finansovyiy analiz sub'yektiv hospodaryuvannya: (Financial analysis of business entities): monohrafiya (a monograph)*. Kyiv: KNEU, 2001. 387 s.

10. Droga Ya.B. (2017) Finansovi resursy rozvytku natsional'noyi ekonomiky Ukrainy

(Financial resources for the development of the national economy of Ukraine). Dys. D.yu.n. 08.00.08 – hroshi, finansy i kredyt. L'vivs'kyi natsional'nyi universytet imeni Ivana Franka (Dis. D.Yu.N. 08.00.08 – money, finances and credit. Ivan Franko National University of Lviv), Lviv, 2017. 278 p.

11. Garetsky N.V. (1983) Fynansy v systeme proyzvodstvennykh otnosheniy sotsyalisticheskoho obshchestva (Finance in the system of production relations of socialist society). Fynansy SSSR (Finance of the USSR). 1983. № 11. pp. 20-30.

12. Pro pidpryyemstva, ustanovy ta orhanizatsiyi soyuznoho pidporyadkuvannya, roztashovani na terytoriyi Ukrainy (On enterprises, institutions and organizations of union subordination located on the territory of Ukraine): Zakon Ukrainy (Law of Ukraine of September) 10, 1991 № 1540-XII

13. Tsyvil'nyy kodeks Ukrainy (Civil Code of Ukraine) vid 16 sichnya 2003 roku (of January 16, 2003) № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

14. Pro valyutu ta valyutni operatsiyi (On currency and currency transactions): Zakon Ukrainy (Law of Ukraine) id 21 chervnya 2018 roku (of June 21, 2018) № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

15. Mytnyy kodeks Ukrainy (Customs Code of Ukraine) vid 13 bereznya 2012 roku (of March 13, 2012) № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

16. Pro zovnishn'oeekonomichnu diyal'nist' (On foreign economic activity): Zakon Ukrainy (Law of Ukraine) vid 16 kvitnya 1991 roku (of April 16, 1991) № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

17. Pro derzhavne rehulyuvannya vydobutku, vyrobnyctva i vykorystannya dorohotsinnykh metaliv i dorohotsinnoho kaminnya ta kontrol' za operatsiyamy z nymy (On state regulation of extraction, production and use of precious metals and precious stones and control over operations with them): Zakon Ukrainy (Law of Ukraine) vid 18 lystopada 1997 roku (of November 18, 1997) № 637/97-BP <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/637/97-vr>;

18. Pro porjadok formuvannya ta zberihannya Derzhavnogo fondu dorohotsinnykh metaliv i dorohotsinnoho kaminnya Ukrainy (On the procedure for forming and storing the State Fund of Precious Metals and Precious Stones of Ukraine): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine) vid 30.03.1998 (of March 30, 1998) № 387. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/387-98-p#Text>

19. Pro finansovi posluhy ta rynek finansovykh posluh (On financial services and the financial services market): Zakoni Ukrainy (Law of Ukraine) 12 lypnya 2001 roku (of July 12, 2001) № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

20. Pro vidkrytist' vykorystannya publichnykh koshtiv (On openness of use of public funds): Zakon Ukrainy (Law of Ukraine) vid 11 lyutoho 2015 roku (of February 11, 2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>

21. Slovnnyk ukraiyins'koyi movy: v 11 tomakh (1973). Tom 4: I-M / red. tomu: A. A. Buryachok, P. P. Dotsenko (Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes (1973). Volume 4: I-M / ed. therefore: AA Buryachok, P.P. Dotsenko),

22. Pro platizhni systemy ta perekaz koshtiv v Ukrainy (On Payment Systems and Funds Transfer in Ukraine): Zakon Ukrainy (Law of Ukraine) vid 5 kvitnya 2001 roku (of April 5, 2001) № 2346-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

23. Petrik M.I. (2008) Ekonomichna sut' i pryznachennya finansovykh resursiv u zabezpechenni hospodars'koyi diyal'nosti sub'yekta hospodaryuvannya (The economic essence and purpose of financial resources in ensuring the economic activity of the business entity). Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehioniv (Current problems of economic development of regions). 2008. Vip. 4. URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-rozvytku-ekonomiky-regionu/2008_4_1/35.pdf

24. Zagorodniy A.G, Voznyuk G.L, Smovzhenko T.S (2000) Finansovy slovnyk.3-tye vyd., vypr. ta dop. (Financial dictionary. 3rd ed., Corr. and ext). Kyiv : T-vo "Znannya", KOO, 2000.

25. Droga Ya.B. (2017) Finansovi resursy rozvytku natsional'noyi ekonomiky Ukrainy (Financial resources for the development of the national economy of Ukraine). Dys. d.e.n. 08.00.08 – hroshi, finansy i kredyt. L'viv: L'vivs'kyi natsional'nyi universytet imeni Ivana Franka (Dis. d.e.n. 08.00.08 – money, finances and credit. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv). 2017. 541 p. URL: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/dis_droga.pdf

26. Pro Natsional'nyy bank Ukrainy (On the National Bank of Ukraine): Zakon Ukrainy (Law of Ukraine) vid 20 travnya 1999 roku (of May 20, 1999) № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

27. Pro zapobihannya ta protydyu lehalizatsiyi (vidmyvannyu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, finansuvannyu terorizmu ta finansuvannyu rozpovsyudzhennya zbroyi masovoho znyschennya (On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction): Zakonu Ukrainy (Law of Ukraine) vid 6 hrudnya 2019 roku (of December 6, 2019) № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

28. Proekt Zakonu "Pro virtual'ni aktyvy" (Draft Law "On Virtual Assets") (nomer reyestratsiyi (registration number) 3637 vid (dated) 11.06.2020). Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy (Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc_2?pf3516=3637&skl=10

Received: 08/10/2021

Accepted: 23/10/2021

N. Iakymchuk, Dr. Sc. (Law), Prof.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE CONTENT AND STATE OF LEGISLATIVE CONSOLIDATION OF THE LEGAL CATEGORY OF "FINANCIAL RESOURCES" AND ITS ELEMENTS

The purpose of the work is to clarify the content and state of legislative consolidation of the legal category "financial resources" and its elements in Ukraine. To the research methodology belong: general scientific and special methods of cognition, in particular, system-structural, dialectical, formal-logical, and comparative-legal methods. The characteristic of the maintenance and forms of financial resources is given. It was found that the category of "financial resources" is the basic criterion for distinguishing funds from other types of resource funds (property, information, natural, labor, etc.), which achieve a certain goal, and their value is determined in cash (in national or in foreign currency). The paper distinguishes between the concepts of "funds" and "financial resources" as a form to which the relevant legal regime applies, and its substantive, essential content.

The main component of financial resources should be recognized as financial assets – funds, securities, debt obligations and the right to claim debts that are not classified as securities. It is emphasized that "funds" is the main type of financial assets, a legal category, the definition of which, gives the differences in interpretation in various laws and needs to be improved. It is emphasized that the concepts of "financial resources" and "financial assets" are related as general and partial, because, firstly, financial assets do not include such resources as bank metals and precious stones, and, secondly, we do not include to financial such resources, the value of which is determined in foreign currency (in cash), which can be assigned by the owner of the property right to the organization formed by him or transferred to the trust management of another authorized entity. As a result of the analysis, it is proposed to include currency values in terms of financial resources, the content and types of which are also missing a single position in the legislation (there is a narrow understanding in the Law of Ukraine. It is noted that in view of the realities of economic relations development it is proposed to include virtual assets. An important trend is that the legal regime of the fund, to which financial resources are mobilized, leads to the consolidation of such financial and legal concepts as "public funds", "budget funds", "public financial resources".

Keywords: financial resources, financial assets, funds, cash, public funds, currency values, virtual assets.